

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4CdoPr/3/2024
Identifikačné číslo spisu:	1320209666
Dátum vydania rozhodnutia:	16.12.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Nora Halmová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:1320209666.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu V. N., narodeného XX. M. XXXX, J., H. XX, zastúpeného advokátskou kanceláriou Petruška & partners, s. r. o., Nitra, Kupecká 18, proti žalovanému GALJOEN, s. r. o., Bratislava, Ľubovnianska 4, IČO: 35 766 671, zastúpenému advokátom JUDr. Igorom Kováčikom, Bratislava, Panenská 7, za účasti intervenienta na strane žalovaného Sociálna poisťovňa, Bratislava, Ulica 29. augusta 8, zastúpeného advokátkou JUDr. Dagmar Kubovičovou, Bratislava, Biely kríž. 3, o určenie existencie pracovného pomeru, vedenom na Mestskom súde Bratislava IV pod sp. zn. B3-11Cpr/24/2020 (pôvodne na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 11Cpr/24/2020), o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 28. marca 2023 sp. zn. 5CoPr/3/2022, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 28. marca 2023 sp. zn. 5CoPr/3/2022 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alšie konanie.

Odôvodnenie

1. Mestský súd Bratislava IV (pôvodne Okresný súd Bratislava III), ďalej aj „prvoinštančný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 16. novembra 2021 č. k. 11Cpr/24/2020-119 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal určenia, že v čase úrazu dňa 27. augusta 2016 bol zamestnancom žalovaného. Žalovanému a intervenientovi priznal náhradu trov konania v plnej výške.

2. V odôvodnení rozsudku uviedol, že žalobca neunesol dôkazné bremeno ohľadom rozhodujúceho tvrdenia, že v deň 27. augusta 2016, kedy pri upevňovaní riečnej lode Othelo vo Francúzsku utrpel poškodenie zdravia (úraz nohy), bol v pracovnoprávnom pomere so žalovaným na základe neformálnej pracovnej zmluvy, bez ohľadu na žalovaným dobrovoľne poskytnutej finančnej kompenzácie 3.000 eur na základe uzavretej dohody o vyrovnaní. Dospel k záveru, že pracovný pomer nebol preukázaný výpoveďami svedkov Z. K. - zamestnanca žalovaného a ani sestry žalobcu, V. E.. Svedok K. uviedol, že žalobca mu nebol predstavený ako zamestnanec žalovaného a existenciu pracovného pomeru nepotvrdil. Svedok len potvrdil, že žalobcu, ktorý sa prišiel na loď dobrovoľne zaúčať, priviezol žalovaný. Svedkyňa E. vypovedala len o okolnostiach, za ktorých sa žalobca zoznámil s konateľom žalovaného. Existenciu pracovného pomeru, teda vykonávanie práce pre žalovaného, nepreukazuje predložená služobná lodnícka

knižka, ktorá v zmysle § 29 zák. č. 338/2000 Z. z. o vnútrozemskej plavbe preukazuje totožnosť člena posádky. Prvoinštančnému súdu naopak z dohody o vzájomnom urovnaní zo dňa 13. októbra 2016, ktorú žalobca potvrdil svojim podpisom, vyplýva, že sa vykládka lode zúčastnil dobrovoľne, na základe vlastnej žiadosti, na vlastnú zodpovednosť a nebezpečenstvo, ako aj, že medzi stranami nevznikol žiaden pracovnoprávny vzťah. Obranu žalobcu, že si nebol vzhľadom na poúrazovú liečbu vedomý toho, čo podpisuje, súd považoval za nepreukázané tvrdenie. Žalovaným vznesenú námietku premĺčania vyhodnotil za opodstatnenú, rovnako odôvodňujúcu zamietnutie žaloby, keďže žalobca svoje právo mohol uplatniť už dňa 28. augusta 2016, deň po úraze, a žaloba bola súdu doručená až dňa 18. novembra 2020.

3. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 28. marca 2023 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil (§ 387 ods. 1 CSP) a žalovanému a intervenientovi náhradu trov odvolacieho konania nepriznal (§ 996 ods. 1 v spojení s § 257 CSP). Podľa názoru odvolacieho súdu s ohľadom na nesporné skutočnosti, ako odvoz i návrat žalobcu na/z lode vo Francúzsku žalovaným, zadováženie služobnej lodníckej knižky v časovej súvislosti s odchodom žalobcu na loď, zaúčanie žalobcu k najjednoduchšej práci na lodi zamestnancom žalovaného, poskytnutie finančných prostriedkov žalovaným vo výške cca 3.000 eur, uzavretie dohody o vyrovnaní, i bez návrhu strán sporu mal za potrebné podľa § 319 CSP na objasnenie činnosti žalovaného vo veci vypočítať i konateľa žalovaného, resp. za týmto účelom žalovaného vyzvať na doplnenie skutkových tvrdení (§ 150 ods. 1 CSP), keď žalobca v odvolaní celkom relevantne namietať skutkové závery súdu prvej inštancie z jednoduchého dôvodu, t. j. ak pracovný pomer nevznikol, z akých dôvodov potom došlo k takémuto nespornému konaniu strán. Odvolací súd v záujme poskytnutia účinnej a spravodlivej ochrany tvrdených porušených práv žalobcu (čl. 2) pre uvedený nesprávny postup súdu prvej inštancie napadnutý rozsudok nezrušil a vec nevrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, na pojednávaniach čiastočne zopakoval dokazovanie výsluchom svedka Z. K., oboznámením listinných dôkazov (lodná knižka, dohoda o urovnaní) a v prítomnosti žalujúcej strany doplnil tvrdenia žalovaného o podmienkach výkonu práce na riečnych lodiach vyjadrením konateľa žalovaného A. Z. (§ 384 ods. 1, § 378 ods. 1, § 319 CSP). Uviedol, že zo žalobcom nepopretých tvrdení konateľa žalovaného vyplynulo, že predmetom takmer dvadsaťročnej činnosti žalovaného bolo zabezpečovanie zamestnancov na riečne lode v cudzine. Na nákladných riečnych lodiach pracoval vždy len kapitán a jeden ďalší člen posádky. Pokiaľ uchádzač o zamestnanie na riečnej lodi nemá vzdelanie v tomto odbore (na Slovensku absentuje odborné školstvo), vyžaduje sa pre možnosť výkonu práce na najnižšej úrovni, tzv. dekman, prax v rozsahu jedného roka a zloženie odbornej skúšky. Keďže žalobca nemal vzdelanie v tomto odbore, ročnú odbornú prax, ani absolvovanú odbornú skúšku, po prejavení záujmu o prácu na riečnej lodi mohli žalobcovi umožniť len potrebné minimálne zaučenie sa na riečnej lodi v cudzine, ako k tomu došlo i v prípade žalobcu na lodi Othel pána K. (inak popri kapitánovi/majiteľovi lode jediný člen posádky), s cieľom následného zamestnania sa na slovenskej riečnej lodi (žalovaný loď na Slovensku neprevádzkoval) po dobu jedného roka a do zloženia odbornej skúšky, následne sa žalobca mohol uchádzať o prácu v ich firme. Získanie odbornej praxe u žalovaného neprichádzalo do úvahy, pretože žalobca by bol ďalším členom posádky, za činnosť ktorého by žalovaný od obchodného partnera nedostal žiadne protiplnenie, teda žalobca by si na seba „nezarobil“. Podľa názoru odvolacieho súdu uvedené tvrdenia konateľa žalovaného dávajú uspokojivú a logickú odpoveď na zásadnú odvolaciu námietku žalobcu, z akých dôvodov strany postupovali spôsobom uvedeným v bode 11. rozsudku odvolacieho súdu, ak pracovný pomer nevznikol. Tvrdenia konateľa žalovaného odvolací súd považoval za vierohodné, keď jednak korešpondujú výpovedi svedka K. i ďalším súdom prvej inštancie vykonaným dôkazom vyhodnoteným v neprospech žalobcu, jednak s ohľadom na objektívne zistenia intervenienta o tom, že u žalovaného neboli zistené žiadne pochybenia ohľadom včasnosti prihlasovania zamestnancov na nemocenské a sociálne poistenie, ako ani pochybenia pri hlásení pracovných úrazov.

3.1. Odvolací súd sa stotožnil so súdom prvej inštancie uskutočneným hodnotením dôkazov (§191 ods. 1 CSP) a následne s jeho rozhodujúcimi skutkovými i právnymi závermi o tom, že žalobca v spore existenciu pracovného pomeru v čase úrazu nepreukázal. Žalobca nemal vzdelanie v odbore, neabsolvoval na lodi odbornú prax a ani nezložil odbornú skúšku, preto sa len subjektívne domnieval, že mu pracovný pomer u žalovaného vznikol; subjektívne presvedčenie žalobcu však pre vznik pracovného

pomeru nie je postačujúce. Žalovaný mal v úmysle umožniť žalobcovi len získanie minimálnej praxe, „zaučenie“, požadované na slovenských riečnych lodiach, do príp. získania ročnej praxe a zloženia odbornej skúšky. Žalobca teda nebol spôsobilý vykonávať prácu člena posádky ani na najnižšej úrovni. Je celkom nelogické, aby za takýchto podmienok žalovaný ako podnikateľ prijal žalobcu do pracovného pomeru a po dobu jedného roka mu ako nadbytočnému členovi posádky lode platil mzdu bez toho, aby od obchodného partnera získal za „prácu“ žalobcu akékoľvek protiplnenie. Tvrdenia o poskytnutí ochrany čiernej práci preto nie sú namieste. Odvolací súd bol tiež názoru, že žalobca nedôvodne namieta nesprávne hodnotenie výpovede svedkyne E.. Súd prvej inštancie dospel k správne mu záveru, že z jej výpovede nemožno vyvodiť, že žalobcovi pracovný pomer vznikol. Svedkyňa nebola prítomná pri tvrdenom prisľube zaslania písomnej pracovnej zmluvy faxom na loď, ktorá skutočnosť by mohla byť pre posúdenie vecnej opodstatnenosti žaloby významná. Tiež uviedol, že otázka platnosti dohody o urovnaní nie je pre posúdenie sporu rozhodujúca a skutočností v nej uvedené korešpondujú nenamietanému vyjadreniu konateľa žalovaného. Odvolací súd prisvedčil žalobcovi, že súd prvej inštancie dospel k nesprávne mu záveru o tom, že žaloba bola podaná po uplynutí premlčacej doby, keďže v spore o určenie právnej skutočnosti inštitút premlčania neprichádza vôbec do úvahy.

4. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, ktoré odôvodnil tým, že súd nesprávne procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala je patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP), rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci, pričom záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP).

4.1. Uviedol a), že odvolací súd čiastočne zopakoval dokazovanie výsluchom svedka Z. K. a navyše vykonal výsluch žalovaného, ktorý súd prvej inštancie nevykonal, pričom výsluch svedkyne E. napriek zlému zvukovému záznamu a absencii zápisnice o pojednávaní nevykonal. Skutočnosť, že žalovaný nebol vypočutý pred prvoinstančným súdom odvolací súd označil za procesnú pasivitu žalobcu. Uviedol, že v odvolaní výslovne poukázal na okolnosti, že ak žalobca bol na lodi, na ktorú nemali prístup iné osoby, priviezol ho na loď žalovaný a predstavil ho svojmu zamestnancovi aby ho zaučal, že ho po úraze z Francúzska odviezol do Bratislavy, že žalovaný zaplatil liečebné náklady za operáciu a hospitalizáciu vo Francúzsku, že poskytol peňažné plnenie žalobcovi i na Slovensko, súd prvej inštancie sa nevysporiadal s tým, v akom inom pomere mohol žalobca byť ak nebol zamestnancom. Je zrejmé, že v zmysle CSP, konkrétne ust. § 149 až § 151 sa za prostriedky procesného útoku a procesnej obrany považujú skutkové tvrdenia a popretie skutkových tvrdení protistranou. Je zrejmé, že keď sa žalovaný nezúčastňoval pojednávaní pred súdom prvej inštancie a jeho právny zástupca ani nenavrhol jeho výsluch, tak tento prostriedok procesnej obrany žalovaný nevyužil. Z uvedeného dôvodu, preto takéto prostriedky procesnej obrany (na ktorom odvolací súd argumentačne postavil celý svoj rozsudok, vid. ods. 14. rozsudku odvolacieho súdu) nebolo možné odvolacím súdom vykonať, resp. sa jednalo o novoty v odvolacom konaní v zmysle ustanovenia § 366 CSP, ktoré možno uplatniť len za splnenia presne vymedzených zákonných podmienok uvedených v ustanovení § 366 CSP.

b), poukázal na skutočnosť, že ho žalovaný uviedol ohľadne potrebnej praxe do omylu a nemôže byť žalobcovi na škodu a vyhodnocovaná v jeho neprospech. Je názoru, že ak by ho žalovaný zamestnal na základe písomnej zmluvy na pracovnú pozíciu na ktorú nemá prax, resp. odbornú skúšku, neznamená to, že by pracovný pomer nevznikol a preto by nepožíval ochranu vyplývajúcu zo zákonníka práce.

c), žalobca poukázal na skutočnosť, že súd prvej inštancie a odvolací súd sa nijakým spôsobom nevysporiadali s už niekoľkokrát uvedenými prostriedkami procesného útoku a to so skutočnosťou, že ak sa súdy stotožnili, že v danom prípade nešlo zo strany žalobcu o vykonávanie práce v pracovnom pomere, tak existuje tu možnosť vykonávať prácu dobrovoľne, na základe vlastnej žiadosti, na vlastnú zodpovednosť a nebezpečenstvo, na základe akého ustanovenia Zákonníka práce je uvedené možné, resp. na základe akého iného zákona. Žalobca uvedené namietal už pred súdom prvého stupňa a aj v samotnom odvolaní. Poukazuje, že zákonník práce nepripúšťa žiadnu prácu na skúšku ani nič obdobné. Preto ak žalobca vykonával prácu u žalovaného, muselo ísť o pracovný pomer. Zákonník práce nepozná žiadnu prácu na skúšku, ani prácu zadarmo, práve naopak zo samotného zákonníka práce je zrejmé, že podmieňovanie uzatvorenia pracovného pomeru absolvovaním nejakého „preskúšania“, resp.,

zaškolenia" je zakázané a na uvedené slúži práve skúšobná doba. Ak sa súdy stotožnili s tým, že takto pracovať - zadarmo, na skúšku je zo strany zamestnanca aj zamestnávateľa možné, je zrejmé, že uvedené je v rozpore so samotným zákonom, pričom v tomto smere by vznikli mnohé ďalšie otázky - ako dlho možno takúto prácu vykonávať, ako sa takýto výkon práce odlišuje od nelegálneho zamestnávania a podobne. Takéto konštatovanie súdov je v absolútnom rozpore so zákonom a s rozhodovacou činnosťou súdov a takýto procesný postup súdu je nielen nesprávny, neodôvodnený a zakladajúci porušenie práva na spravodlivý súdny proces, ale v konečnom efekte sa javí ako protizákonný.

4.2. Žalobca sa domáha práva na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné zásady spravodlivého súdneho procesu. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami na to, aby

premisy zvolené v rozhodnutí rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Z práva na spravodlivé súdne konanie v tejto súvislosti vyplýva aj povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie.

4.3. Žalobca tiež je názoru, že odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke posúdenia, či došlo k uzavretiu pracovnej zmluvy. Žalobca je názoru, že u žalovaného pracoval a to na základe nasledujúcich skutočností:

- na lodi nebol a nemohol byť prítomný nikto iný len kapitán a zamestnanec s plaveckou knižkou
- žalobca vykonával prácu na základe pokynov zamestnanca žalovaného
- žalobca na predmetnú loď prišiel výlučne za týmto účelom, t. j. vykonávaním práce na pokyny žalovaného, resp. jeho zamestnanca.

Skutočnosť, že mu žalovaný neposlal pracovnú zmluvu mu nemôže byť na škodu a uvedené nemôže byť posúdené že sa nejednalo o prácu zamestnanca a zamestnávateľa. Z judikatúry je zrejmé, že môže vzniknúť aj ústna pracovná zmluva a že práca „zadarmo, na skúšku“ neexistuje a nie je možné takýto výkon pracovnej činnosti od osôb vyžadovať. Je zrejmé, že zo strany žalovaného prišlo k minimálne dočasnému pridelovaniu práce a tým pádom aj keby nevznikol komplex práv a povinností, aj v takom prípade by sa vyporiadanie práv a povinností spravovalo pracovnoprávnymi predpismi. Poukázal na rozsudky Najvyššieho súdu Českej republiky 21Cdo/2029/2009, 21Cdo/2287/2002 PR 3/2004. Žiadal, aby dovolací súd rozsudok Krajského súdu Bratislava v zmysle § 449 ods. 1 CSP zrušil a vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie a priznal žalobcovi náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

5. K podanému dovolaniu sa vyjadril žalovaný a má za to, že tak konanie pred súdom prvej inštancie, ako aj odvolacie konanie vyústilo do spravodlivého a správneho rozhodnutia, v rámci ktorého bolo ustálené, že pracovný pomer medzi sporovými stranami nevznikol a tiež ani vzniknúť nemohol, keďže žalobca sám na svoju žiadosť sa išiel pozrieť na loď, aby zistil ako to na riečnej lodi chodí a aké činnosti sú na lodi potrebné a či vôbec na výkon činností tzv. dekmana má predpoklady. Samotná tzv. plavebná knižka slúži iba na zápis toho, že osoba bola pozorovateľom prítomným na zahraničnej riečnej lodi aspoň týždeň - dva, následne až po roku praxe na niektorej riečnej lodi plviacej sa po riekach Slovenskej republiky (žalovaný však loď na území Slovenskej republiky neprevádzkuje) zložiť odborné skúšky na lodníka (tzv. matrosa) a až následne sa môže takáto osoba zamestnať na lodi ako lodník (tzv. matros). Žalobca teda nebol spôsobilý vykonávať prácu člena posádky ani na tej najnižšej úrovni a z tohto dôvodu nebol a tiež ani nemohol byť medzi sporovými stranami založený pracovný pomer. Žiadal, aby dovolací súd dovolanie žalobcu odmietol, resp. ako nedôvodné zamietol a súčasne žalobcu zaviazal povinnosťou nahradiť žalovanému trovy dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

6. K podanému dovolaniu sa vyjadril intervenient a má za to, že dovolanie podané žalobcom nie je dôvodné, a žiadal dovolací súd, aby dovolanie v zmysle § 448 CSP zamietol a priznal žalovanému a intervenientovi nárok na náhradu trov dovolacieho konania

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

8. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

11. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

12. Dovolateľ vyvodzujúc prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP namietal novoty v odvolacom konaní v zmysle § 366 CSP vo vzťahu k výsluchu žalovaného odvolacím súdom k otázke výkonu práce na nákladných lodiach, súdy oboch stupňov sa nijakým spôsobom nevysporiadali s prostriedkami procesného útoku žalobcu a to so skutočnosťou, na základe akého ustanovenia Zákonníka práce alebo iného zákona žalobca vykonával u žalovaného prácu, pretože Zákonník práce nepozná žiadnu prácu na skúšku ani nič obdobné, rozsudok odvolacieho súdu je nedostatočne odôvodnený, neodôvodnenie odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu vo vzťahu ku faktickému pracovnému pomeru.

13. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú: a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na

spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

14. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26, 5Cdo/57/2019, bod 9, 10) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

15. K tomuto dôvodu prípustnosti dovolania treba uviesť, že ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, musia sa zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. *Garcia Ruiz v. Španielsko*, *Vetrenko v. Moldavsko*, *Kraska v. Švajčiarsko*).

16. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry ESLP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva strany civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jej práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej, sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo, aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

17. Aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu.

18. Keď sa odvolací súd rozhodujúci o opravnom prostriedku odvolateľa nevysporiada s právne relevantnou argumentáciou odvolateľa adekvátne a preskúmateľne alebo nekonštatuje irelevantnosť jeho právnej argumentácie, poruší základne právo na súdnu ochranu garantovanú podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivý proces garantované podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (pozri napr. III. ÚS 402/08). Pokiaľ odvolací súd vôbec nepristúpi k vysporiadaniu sa s podstatnými argumentami odvolateľa, tieto bez primeraného vysvetlenia ignoruje a neaplikuje relevantnú právnu úpravu, porušuje tým právo odvolateľa na spravodlivý proces (por. II. ÚS 120/2020).

19. V súvislosti s vadou § 420 písm. f) CSP dovolateľ namietal nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu. Mal za to, že odvolací súd sa nevysporiadal s ním uvádzanými podstatnými tvrdeniami (§ 387 ods. 3 CSP) uvedenými v bode 4.1. a), b), c).

20. Po preskúmaní dôvodov napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu dovolací súd dospel k záveru, že toto rozhodnutie nespĺňa kritéria pre odôvodňovanie rozhodnutí v zmysle § 220 ods. 2 CSP v spojení s § 393 ods. 2 CSP a preto ho nemožno považovať za preskúmateľné. Z dôvodov rozhodnutia odvolacieho súdu vyplýva jednoznačný záver, že žalobca nemal vzdelanie v odbore, neabsolvoval na lodi odbornú prax a ani nezložil odbornú skúšku, preto sa len subjektívne domnieval, že mu pracovný pomer u žalovaného vznikol. Odvolací súd ďalej odôvodnil, že žalovaný mal v úmysle umožniť žalobcovi len získanie minimálnej praxe „zaučenie“, požadované na slovenských riečnych lodiach, do prípadného získania ročnej praxe a zloženia odbornej skúšky. Žalobca teda nebol spôsobilý vykonávať prácu člena posádky na najnižšej úrovni. Je celkom nelogické, aby za takýchto podmienok žalovaný ako podnikateľ prijal žalobcu do pracovného pomeru a po dobu jedného roka mu ako nadbytočnému členovi posádky lode platil mzdu bez toho, aby od obchodného partnera získal za „prácu“ žalobcu akékoľvek protiplnenie. Tvrdenia o poskytnutí ochrany čiernej práci preto nie sú namieste. Dovolací súd nespochybňuje, že otázka, či pracovný pomer žalobcovi vznikol alebo nie závisí od úvahy súdu. Predmetná úvaha však musí byť preskúmateľná tak, aby bolo z nej zrejmé, podľa akých kritérií súd postupoval a akými sa riadil. Dovolací súd má za to, že odvolací súd na námietky žalobcu, ktoré predostieral v priebehu celého konania riadne nereagoval.

21. Medzi stranami pretrváva nezhoda na tom, či žalobca bol v pracovnom pomere so žalovaným alebo nie. S ohľadom na požiadavky spravodlivého procesu garantovaného v čl. 36 Listiny základných práv a slobôd majú všeobecné súdy povinnosť dôkazný postup vyčerpávajúcim spôsobom popísať a logicky a vecne presvedčivým spôsobom odôvodniť. V situácii „tvrdenie proti tvrdeniu“ je potrebné na súdy klásť zvýšené požiadavky, a to v súvislosti s vyvodením záverov o tom, ktoré skutočnosti vzal súd za preukázané, o ktoré skutkové zistenia sa oprel a akými úvahami sa riadil pri hodnotení vykonaných dôkazov. Odvolací súd v odôvodnení rozsudku len v bode 16 skonštatoval, že žalobca v spore existenciu pracovného pomeru v čase úrazu nepreukázal. Uviedol, že žalobca nemal vzdelanie v odbore, neabsolvoval na lodi odbornú prax a ani nezložil odbornú skúšku, preto sa len subjektívne domnieval, že mu pracovný pomer u žalovaného vznikol; subjektívne presvedčenie žalobcu však pre vznik pracovného pomeru nie je postačujúce. Žalovaný mal v úmysle umožniť žalobcovi len získanie minimálnej praxe, „zaučenie“, požadované na slovenských riečnych lodiach, do príp. získania ročnej praxe a zloženia odbornej skúšky. Žalobca teda nebol spôsobilý vykonávať prácu člena posádky ani na najnižšej úrovni. Je celkom nelogické, aby za takýchto podmienok žalovaný ako podnikateľ prijal žalobcu do pracovného pomeru a po dobu jedného roka mu ako nadbytočnému členovi posádky lode platil mzdu bez toho, aby od obchodného partnera získal za „prácu“ žalobcu akékoľvek protiplnenie. Tvrdenia o poskytnutí ochrany čiernej práci preto nie sú namieste.

22. Odvolací súd uviedol, že je nelogické, aby za takýchto podmienok (uvedených vyššie) žalovaný ako podnikateľ prijal žalobcu do pracovného pomeru, ale nevysporiadal sa so skutočnosťou, ktorú žalobca namietal už v konaní pred prvostupňovým aj odvolacím súdom, akú prácu žalobca vykonával, keď zákonník práce nepripúšťa žiadnu prácu na skúšku ani nič obdobné. Dovolací súd poukazuje, že je pravdou, že samotné zaučenie v práci sa spravidla nepovažuje za vznik pracovného pomeru. Teoreticky je možné, aby žalovaný umožnil žalobcovi vykonávať činnosti za účelom získania praxe alebo zaučenia bez vzniku pracovného pomeru, ale za určitých podmienok, napr. zmluva o odbornom zaučení, ak bol účel len nácvik určitých zručností, ale tá by nemala charakter závislej práce. Zaučenie môže prebiehať pred podpisom zmluvy napr. ako súčasť výberového procesu (skúšobný deň), ale osoba nemôže vykonávať prácu bez zmluvy dlhodobo. Ak žalobca už počas zaučenia reálne vykonával pracovné úlohy (nielen pasívne sledoval), súd musí vyhodnotiť či fakticky pracoval, či pracoval pod vedením kapitána alebo iných nadriadených. Súd musí posudzovať skutočný výkon práce, nie formálny názov vzťahu. Aj „zaučenie“ môže byť faktickým pracovným pomerom, ak sú splnené podmienky závislej práce. Dĺžka trvania práce (jeden, či dva týždne) nemá sama o sebe rozhodujúci význam. Ak práca spĺňa znaky závislej práce, môže byť považovaná za faktickú prácu, a zamestnanec má právo na rovnakú ochranu,

ako keby bola uzavretá pracovná zmluva. Keďže ide o spor so slabšou stranou, súd mal sám skúmať znaky „faktickej práce“. V pracovnoprávných sporoch platí posilnená vyšetrovacía zásada, čo znamená, že súd nie je úplne viazaný návrhmi účastníkov a môže sám zisťovať a dopĺňať dôkazy potrebné na objasnenie veci a tiež nemohol označiť za procesnú pasivitu žalobcu skutočnosť, že nežiadal vypočúť samotného žalovaného.

23. Pokiaľ žalobca namietal novoty podľa § 366 CSP pred odvolacím súdom, dovolací súd uvádza, že ak odvolací súd zistí, že nevypočutie žalovaného na prvom stupni predstavuje procesnú chybu, môže tento dôkaz vykonať sám, ak je to možné a účelné, alebo rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na nové konanie. Výsluch žalovaného, ktorý nebol vykonaný súdom prvého stupňa, môže byť výnimkou z pravidla zákazu novôt, ak ide o procesnú chybu, alebo ak žalovaný nebol vypočutý bez svojej viny, napr. ak nebol na výsluch riadne predvolaný, súd jeho výsluch neuskutočnil alebo opomenul vykonať dôkaz. Odvolací súd je oprávnený vykonať tento dôkaz, ak je to potrebné na odstránenie vady a zabezpečenie spravodlivého procesu. V danom prípade výsluch žalovaného bol dôležitý, pretože mohol objasniť rozhodujúce skutkové okolnosti. V takom prípade odvolací súd mohol povoliť vykonanie výsluchu ako výnimku z princípu zákazu novôt (§ 366 ods. 2 CSP).

24. Dovolací súd je názoru, že odvolací súd neposkytol dovolateľovi náležitú a zrozumiteľnú odpoveď na jeho podstatné tvrdenia uvedené vyššie. Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu musí byť pritom aj dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu v dovolacom konaní. Ak rozhodnutie odvolacieho súdu neobsahuje náležitosti uvedené v § 220 ods. 2 CSP v spojení s § 393 ods. 2 CSP, je nepreskúmateľné. Takéto arbitrárne rozhodnutie súdu odníma strane sporu možnosť uskutočňovať procesné práva a v konečnom dôsledku porušuje jej právo na spravodlivý súdny proces (čo zakladá vadu konania podľa § 431 ods. 1 CSP v spojení s § 420 písm. f) CSP), pretože jej upiera možnosť náležite skutkovo a právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci opravných prostriedkov; tak ako tomu bolo v prejednávanom prípade.

25. Dovolací súd konštatuje, že uvedené nedostatky odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu v otázke väd konania namietaných dovolateľom majú v danom prípade za následok, že napadnuté rozhodnutie nespĺňa požiadavky stanovené súdu v ustanovení § 220 ods. 2 CSP v spojení s § 393 ods. 2 CSP na riadne odôvodnenie rozsudku. Z tohto dôvodu je dovolanie žalobcu procesne prípustné podľa § 420 písm. f) CSP a dovolateľ v ňom dôvodne namieta ním uvádzanú procesnú vadu zmätočnosti, pretože mu týmto nesprávnym procesným postupom súdu bolo znemožnené realizovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

26. Na základe vyššie uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

27. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa do 30. júna 2016 ustálila na tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti znemožňujúcej strane realizáciu jej procesných oprávnení, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší bez toho, aby sa zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu (1Cdo/44/2015, 2Cdo/111/2014, 3Cdo/4/2012, 4Cdo/263/2013, 5Cdo/241/2013, 6Cdo/591/2015, 7Cdo/212/2014, 8Cdo/137/2015) a na tom zotrváva rozhodovacia prax najvyššieho súdu aj po nadobudnutí účinnosti predpisov tvoriacich súčasť rekodifikácie slovenského civilného procesu (2Cdo/5/2018, 3Cdo/146/2018, 8Cdo/70/2017). Dovolací súd preto ani v tomto prípade neposudzoval dovolanie z hľadiska opodstatnenosti argumentácie majúcej väzbu na riešenie právnych otázok (čo v konkrétnostiach znamená tak z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP, ako aj jeho dôvodnosti v zmysle § 432 CSP).

28. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

29. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.